

Hojaýyn soñunyň gowy bolaryny isleýär, emma özüniň haly perişan

Category: Kitapcy, Nukdaýnazar, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Hojaýyn soñunyň gowy bolaryny isleýär, emma özüniň haly
perişan HOJAÝYN SOÑUNYŇ GOWY BOLARYNY ISLEÝÄR, EMMA ÖZÜNIŇ
HALY PERİŞAN

*ABŞ Ukraine urşunu ullanmak arkaly NATO-ny konsolidirledi, emma
bileleşigiň özara gapma-garşylyklary barha artýar.*

*ABŞ-nyň prezidenti Jo Baýden we Ukrainanyň prezidenti Wladimir
Zelenskiý*

NATO-nyň heniz geçirilmänkä «senesi» yylan edilen duşuşygy
yzda galdy. Ýöne meň pikirimçe senesi bolmakdan zyýada
«şowsuz» duşuşyga öwrüldi. Çünkü NATO-nyň hojaýyny
ynjalyksyzdy. Ýa-da «hojaýynyň hojaýyny...»

ABŞ-nyň we Jo Baýdeniň gürrüñini edýärin.

Soňky wagtlar Baýdeniň saglygynyň peselyändigini, huşunyň

dargaýandygy belli. Şonuň üçin duşuşykda-da ýüzügara edäýermikä diýen ikirjiňlenmeli garaşmalar bardy. 75 ýaşly paktyň agzalary 81 ýaşly Baýdeniň uzak hasaplanyp biljek nutugy sakynman okasa begenjekdiler welin, hojaýyn garaşylmadyk ýerde samsyklady oturyberdi. Ol Ukrainiananyň prezidenti Zelenskini münbere çagyrandı onuň durmuşda meñzemegi isläp biljek iň soňky adamynyň adyny tutdy: «Ukrainanyň prezidenti Putin!» Soňundan sammy-summy edip ýagdaýy ýuwmarlamaga synanyşanam bolsa, boljak iş bolupdy. Ýene bir ýerde-de ABŞ-nyň prezidentiniň orunbasary Kamala Harrisini adyny Tramp diýip tutdy. Elbetde, «taryhy duşuşyga» gatnaşyjylar hojaýynyň birnäçr aýdan soň wezipede galyp-galmajakdygynyň howsalasyny başdan geçirýärdiler. Olar entek bu howsalany üstlerinden aýryp bilenok. Birem üstüne Trampyň nukdaýnazaryndan «şowly terakt synanyşygy» gelmezmi!

Ýagdaý «Gadyrdan, ABŞ öz prezidentini saýlaýar, kim gelende näme» diýer ýaly däl.

Trampyň geçen gezekki prezident bolan döwründe NATO-nyň ýewropaly agzalaryna agzyndan gelen paýyş sözlerini aýdyşy heniz ýatdan çykanok. Soňky aýlarda-da bolşuny üýtgetmedi, gaýtam has beterleşdi. Harby çykdajylaryny artdyrmazdan ABŞ-nyň hasabyna ösmek isleýänleri «Sizi Putiniň öňüne zyňaryn, ol sizi lak-luk atar» diýen ýaly häzire çenli eşdilmedik haýbatlar bilen gorkuzdy.

Şular ýaly şertde NATO-nyň duşuşygyna «taryhy» diýip, öwgüli sözler we alkyşlar bilen öz göwünlerini hoşlamagy mümkün däl. Käşgä tomus aýlaryna garaşmazdan goja paktyň hakyky doglan gündünde (4-nji aprel) kiçijik tort kesip, hakyky üýşmeleň geçirilen bolsady. Hem şo wagtlar Baýdeniň ýagdaýy şumatkysyna garanda gowudy.

• **Ukraina: Entek garaşyň**

Duşuşygyň Ukraina berip biljek iň uly goldawy ony NATO-nyň agzalygyna kabul etmek ýa-da agza bolmak üçin ýüz tutma prosedurasyny başlatmakdy.

Waşingtonda myhman alynan käbir döwletleriň wekillerine galsa-

ha, olar derrew işe başlamalydylar. Meselem, Latwiýa, Litwa, Estoniýa, Polşa, Çehiýa... Belkäm, ýene birnäçe agza... Emma Germaniýa munuň beýle bolmagyny islänok. Italiýadır Fransiýa hem şeýle.

Elbetde, iñ birinji hem ABŞ-nyň islemeýän ýagdaýy bu.

Russiýa bilen uruş derejesinde gidışmek we bu gidışmegiň çägïnde ony mümkinqadar güýçden gaçyrkak amerikan tarapynyň baş strategiýasy. Ýöne Putini kontroldan çykarjak derejede gaharlandyrmak we onuň bilen gönüden-göni uruşmak ýaly maksady ýok.

Munuň bilen birlikde Kiýew hökümetini begendirmek üçin yzlyyzyna kömek berildi, signal yzyna signal berildi. Iñ esasy kömek 2025-nji ýylda Ukraina 40 milliard dollar beriljekdigininiň mälüm edilmegidi. Paktyň Ukraina boýunça ofisiniň açylmagy ýaly alkyş alan mälîmnamalary-da bardy. Şol ikiarada agzalyk perspektiwasy boýunça-da NATO-nyň geňeşdarlary «super pikir» oýlap tapypdylar. Olar Zelenskä ýurduňyň bileleşige agzalyk müddetiniň indiden soñ «yza dolap bolmajak tapgyra» gelendigini aýtdylar. Hem her bir ýagdaýda howply saýan bu «yza dolap bolmajak tapgyr» sözlerini öwran-öwran agzadylar.

Meniň içime şübhe düşdi: Eýse NATO-nyň indiki ýyl Gollandiyada, 2026-njy ýylda Türkiýede geçiriljek duşuşyklarynda aýdan bu sözleri ýatlaryna düşermikä? Ýagný muňa ynam edip bolarmyka?

Halkara syýasatda aýdylan owadan sözler-ä beýlede dursun, baglaşylan şertnamalara ynam edip bolanok.

1994-nji ýylyň 5-nji martyndaky Budapeşt memorandymy kimiň ýadyna düşýär?

Russiýanyň, ABŞ-nyň, Angliýanyň, Hytaýyň, Fransiyanyň «Siziň ýurduňzyň garaşsyzlygynyň we territorial bitewiliginiň kepilligi bizdiris, arkaýyn boluň» diýip gol çeken şertnamalarynyň täsiri bilen Ukraina, Belorussiya, Gazagystan eýelik edýän ýadro ýaraglaryndan el çekipdiler.

Kiýew häzirki ýagdaýlary öňünden oýlan bolsa bu ädimi ädermidi? Elinde ýadro ýaragy bolan Ukraina Russiýa cozup bilermidi? Ynha, size gözlük üçin edilen «žest» nutugyndan»

has better halkara memorandymy...

- **On agza gol çekmedi**

Ýaranlygyň 2024-nji ýylyň 9-11-nji iýulyndaky duşusygynyň çäklerinde edilen işleriň megerem iň esasy Kyew hökümetine berilen goldawyň ylalaşyk bilen soňky tapgyra göterilmegidi.

Aslynda «Ukraina ylalaşygy» diýilýän bu dokumentiňem içinde mazmun taýdan alanda suwytlı zat ýok. Ylalaşygy tassyklanlar «rus agressiýasyny ýeňyänçä» Ukraina goldaw bermegi wada berýär. Goranmak, howpsuzlyk, garşydaş tarapa gönükdirilen serpikdiriji çäreleriniň ähmiýeti nygtalýar. Hem garaşsyz, demokratik bir bitewi Ukraina baglylyk beýan edilýär.

Agzalýan dokumente gol çekenler şular: ABŞ, Germaniya, Birleşen Korollik, Belçika, Danimarka, Estoniya, Finlandiya, Fransiya, Hollanda, İspanya, Şwediya, İtalya, İrlanda, Japonya (NATO-nyň agzasy däl), Kanada, Letonya, Litva, Lüksemburg, Norveç, Polşa, Portekiz, şeýle-de Yewropa Geňesiniň başlygy we Ukrinanyň prezidenti.

Ylalaşyga gol çekmedik agzalaram az-uçuk san däl. NATO-nyň 32

agzasyndan 10-y. Sanalyň:

Albaniýa, Bolgariýa, Horwatiýa, Garadag, Demirgazyk Makedoniýa, Wengeriýa, Rumyniýa, Slowakiýa, Türkiýe, Gresiýa. Russiya bilen aýratyn gatnaşyklary bolan Türkýäni, Wengeriyany, Slowakiýany hasaba-da almalyň welin, ABŞ bilen döwletara gatnaşyklary soňky döwür hasam ýygjamlaşýan Ruminiýadır Gresiýanyň gol çekmeden saklanmagy hem-de gol çekmedikleriň köpüsiniň Balkan ýurtlarynyň bolmagy hem täsin. Netije?

Indem sammyk-summyk gepleri we akyl-huşunyň dargap ugramagy bilen wagtal-wagtal ýaňsylanýan Baýden hemme zada garamazdan Russiya-Ukraina urşuny ullanmak arkaly NATO-ny gysymynda saklamagy, güýçlendirmegi, täze agzalar bilen ulalmagy başardy. Emma uruş dowam etdigiçe bileleşigiň içindäki gapma-garşylyklar artmaga başlady. Agzalaryň bir topary Ukraina berilýän goldawlardan ýadady. Şeýle-de ABŞ bilen Ýewropanyň arasynda oňsuksyzlygyň bardygy duýulýar. Birem ABŞ-nyň başyna Tramp gelse, ýagdaý nähili dowam eder, Alla biläýmese biljek ýoo. Elbetde, NATO-nyň hojaýyny Russiýany çagşatmak, paktyň beýleki agzalaryna-da arkaýynlyk bilen sözünü ýöretmek üçin bu senariniň soňunyň gowy gutarmagyny-dowam etmegini isleýär. Emma «gowy soňlama isleýän hojaýynyň» özüniň halynyň perişan wagty bu iş aňsat boljaga meñzemeýär.

Hakan AKSAÝ.

@AksayHakan
aksayhakan@gmail.com

«T24» internet gazeti, 18.07.2024 Publisistika